Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2011, sp. zn. 29 Cdo 2129/2009, ECLI:CZ:NS:2011:29.CDO.2129.2009.1

Číslo: 11/2012

Právní věta:

I v případě že se pohledávka zajištěná zajišťovacím postoupením pohledávky stala splatnou před prohlášením konkursu na majetek dlužníka, ale zajištění ke dni prohlášení konkursu trvá (nebylo vypořádáno způsobem předvídaným ve smlouvě), sepíše správce konkursní podstaty pohledávku postoupenou zajištěnému věřiteli do konkursní podstaty jako vlastnictví úpadce; postup podle § 27 odst. 5 zákona č. 328/1991 Sb. ve znění účinném do 31. 12. 2007 nepřichází v úvahu. Zajištěný věřitel má pouze právo přihlásit svou pohledávku do konkursu vedeného na majetek dlužníka jako zajištěnou (s právem na oddělené uspokojení z výtěžku zpeněžení zajištění).

Jestliže pozdější úpadce jako postupitel oznámil dlužníku, že pohledávku postoupil postupníkovi (zajištěnému věřiteli) a dlužník proto nemá vůči postupníku k dispozici obranu založenou na námitce neplatnosti smlouvy o postoupení pohledávky, pak se dlužník postoupené pohledávky do doby, než mu správce konkursní podstaty postupitele oznámí, že v důsledku prohlášení konkursu na majetek postupitele již má (vzhledem k režimu § 28 odst. 1 zákona č. 328/1991 Sb. ve znění účinném do 31. 12. 2007) poskytnout plnění do konkursní podstaty, nebo do doby, než se o tom prokazatelně dozví jinak, zprostí povinnosti k úhradě postoupené pohledávky i tím, že ji zaplatí postupníku (věřiteli zajištěnému zajišťovacím postoupením pohledávky). Zajištěný věřitel (postupník) však není oprávněn si částku, kterou na úhradu zajištěné pohledávky takto obdržel, ponechat a je povinen ji vydat (vrátit) do konkursní podstaty úpadce (postupitele). Pohledávku zajištěnou zajišťovacím postoupením pohledávky, která takovým „plněním“ nezanikla, pak v případě, že ji chce za trvání konkursu uspokojit z takového zajištění, musí zajištěný věřitel přihlásit do konkursu vedeného na majetek úpadce podle § 20 a násl. uvedeného zákona a v přihlášce musí uplatnit právo na oddělené uspokojení ze zajišťovacího postoupení pohledávky.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 30.06.2011

Spisová značka: 29 Cdo 2129/2009

Číslo rozhodnutí: 11

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Konkurs, Postoupení pohledávky, Zajištění závazku

Předpisy: § 27 odst. 5 ZKV ve znění do 31.12.2007
§ 28 odst. 1 ZKV ve znění do 31.12.2007
§ 554 obč. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Rozsudkem ze dne 20. 6. 2008 uložil M ě s t s k ý s o u d v Praze žalované (G. bance, a. s.) zaplatit žalobkyni (správkyni konkursní podstaty úpadkyně Ch., a. s.) částku 13 018 527,90 Kč s příslušenstvím tvořeným 3,5% úrokem z prodlení za dobu od 4. 3. 2003 do zaplacení a rozhodl o nákladech řízení. Šlo o v pořadí třetí rozsudek soudu prvního stupně ve věci, když jeho první (rovněž vyhovující) rozsudek ze dne 14. 6. 2006, ve znění usnesení ze dne 14. 9. 2006 zrušil Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 21. 2. 2007 a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Druhý (zamítavý) rozsudek soudu prvního stupně ze dne 13. 6. 2007 pak zrušil Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 19. 2. 2008 a věc opět vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Soud při posuzování důvodnosti žalobou uplatněného nároku vyšel zejména z toho, že:

> *1) Žalovaná (jako věřitelka) uzavřela dne 22. 5. 2000 s pozdější úpadkyní (jako dlužnicí) smlouvu o úvěru (dále též jen „první úvěrová smlouva“). K zajištění pohledávky z první úvěrové smlouvy uzavřela žalovaná (jako postupník) s pozdější úpadkyní (jako postupitelem) téhož dne smlouvu o postoupení pohledávek pozdější úpadkyně za jejími dlužníky (dále též jen „první postupní smlouva“).*
>
> *2) Žalovaná (jako věřitelka) uzavřela dne 19. 12. 2000 s pozdější úpadkyní (jako dlužnicí) smlouvu o úvěru (dále též jen „druhá úvěrová smlouva“). K zajištění pohledávky z druhé úvěrové smlouvy uzavřela žalovaná (jako postupník) s pozdější úpadkyní (jako postupitelem) téhož dne smlouvu o postoupení pohledávek pozdější úpadkyně za jejími dlužníky (dále též jen „druhá postupní smlouva“).*
>
> *3) Pozdější úpadkyně oznámila postoupení pohledávek svým dlužníkům a vyzvala je k plnění žalované dopisy z 29. 5. 2001.*
>
> *4) Usnesením ze dne 11. 6. 2001 prohlásil Krajský soud v Ústí nad Labem konkurs na majetek úpadkyně.*
>
> *5) Žalovaná přijala od dlužníků úpadkyně v době od 22. 6. 2001 do 24. 8. 2001 plnění v celkové výši 13 018 527,90 Kč.*
>
> *6) Mezi totožnými účastníky probíhá u Krajského soudu v Ústí nad Labem pod sp. zn. 43 Cm 13/2003 spor o určení neúčinnosti právního úkonu a vydání shodné částky do konkursní podstaty úpadkyně; řízení bylo přerušeno do pravomocného skončení této věci.*
>
> *7) Původní žalobce (Ing. V. K., jako tehdejší správce konkursní podstaty úpadkyně) vyzval žalovanou dne 2. 12. 2002 k vrácení žalované částky do konkursní podstaty úpadkyně.*

Na tomto základě soud – odkazuje na ustanovení § 28 ZKV – uzavřel, že žalovaná přijala plnění z platně uzavřených postupních smluv po prohlášení konkursu na majetek pozdější úpadkyně.

Jde přitom o odděleného věřitele (pohledávku vůči úpadkyni měla zajištěnu postoupením pohledávky), který si po prohlášení konkursu na majetek svého dlužníka ponechal plnění od jeho dlužníků, které mu nepřísluší. Soud proto dospěl k závěru, že žalovaná ve smyslu § 451 odst. 2 obč. zák. přijala po prohlášení konkursu na majetek úpadkyně od dlužníků úpadkyně plnění na základě platného právního úkonu (postupních smluv), který prohlášením konkursu na majetek úpadkyně odpadl.

Soud pak neměl za rozhodné, že žalovaná v důsledku uspokojení z postoupených pohledávek nepřihlásila svou pohledávku vůči úpadkyni (z úvěrových smluv) do konkursu vedeného na majetek úpadkyně, nýbrž to, že se tímto uspokojením bezdůvodně obohatila na úkor konkursní podstaty.

K odvolání žalované V r c h n í s o u d v Praze rozsudkem ze dne 4. 2. 2009 změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobu zamítl (první výrok) a rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů (druhý výrok).

Odvolací soud shrnul, že žaloba byla koncipována tak, že původní žalobce se domáhal v ní uplatněného nároku na základě tvrzeného neplatného postoupení pohledávek úpadkyně a že pro případ, že postupní smlouvy budou shledány platnými, podal rovněž žalobu (podle § 16 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání – dále též jen „ZKV"), v níž napadal neúčinnost postupních smluv.

Podle odvolacího soudu je rovněž skutečností, že původní žalobce v žalobě poukazoval na to, že žalovaná nepřihlásila pohledávku z úvěrových smluv do konkursu vedeného na majetek úpadkyně a že žalovaná toto žalobní tvrzení nevyvracela; uvedená okolnost je však pro spor bez významu.

Odvolací soud uvedl, že vyjde-li z teze o platnosti úvěrových smluv a souvisejících postupních smluv, jak je obsažena v jeho zrušujícím usnesení ze dne 19. 2. 2008 (na jehož závěrech setrvává), nezbývá, než s ohledem na další v řízení učiněná zjištění učinit závěr o nedůvodnosti žaloby. Uvádí-li totiž žalobkyně, že podala žalobu podle § 16 ZKV, pak je třeba dovodit, že k tomu, aby byla aktivně legitimována k podání žaloby na vydání předmětné částky do konkursní podstaty, musí mít danou pohledávku zapsánu v soupisu konkursní podstaty.

Žalobkyně netvrdila ani neprokazovala zapsání pohledávky do soupisu konkursní podstaty. Kdyby takový zápis tvrdila, pak by musela rovněž tvrdit a prokázat, na základě jaké skutečnosti tak učinila, když dosud není pravomocně skončeno řízení dle § 16 ZKV, tedy není-li pohledávka dosud „vysouzena".

Nezanedbatelná je podle odvolacího soudu rovněž okolnost, že žalobkyně nevyzvala žalovanou podle ustanovení § 27 odst. 5 ZKV, když žalovanou je třeba považovat za osobu, jejíž právo, respektive pohledávka, zajišťuje pohledávku vůči úpadci.

Ze všech shora uvedených důvodů je podle odvolacího soudu třeba uzavřít, že není dána aktivní věcná legitimace žalobkyně ve sporu a žaloba tedy není důvodná.

Současně odvolací soud odmítl pochybnosti žalované o zajišťovacím charakteru postupních smluv, a to vzhledem k obsahu těchto smluv.

Žalobkyně podala proti rozsudku odvolacího soudu dovolání, namítajíc, že jsou dány dovolací důvody uvedené v § 241a odst. 2 a 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, tedy, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (odstavec 2 písm. a/), že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (odstavec 2 písm. b/) a že vychází ze skutkového zjištění, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování (odstavec 3) a požadujíc, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Naplnění dovolacího důvodu uvedeného v § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř. spatřuje dovolatelka v tom, že odvolací soud žalobu zamítl i proto, že netvrdila a neprokázala, z jakého důvodu sepsala pohledávku do konkursní podstaty úpadkyně, aniž zohlednil, že měl předcházet postup podle § 118a odst. 3 o. s. ř.; ten však soud prvního stupně neuskutečnil a odvolací soud nezjednal nápravu. Dovolatelka v této souvislosti rovněž zpochybňuje potřebu předložení soupisu, uvádějíc, že soupis je

listinou opravňující správce konkursní podstaty ke zpeněžení majetku, nikoli k vedení soudního sporu s úpadcovým dlužníkem.

Dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. je podle dovolatelky dán proto, že na rozdíl od odvolacího soudu má za podstatné, že žalovaná nepřihlásila svou pohledávku z úvěrové smlouvy do konkursu vedeného na majetek úpadkyně. Od skutečnosti, že pohledávka ve výši 13 018 537,90 Kč nebyla přihlášena do konkursu, se totiž podle dovolatelky odvíjí to, že žalovaná ji uspokojila mimo konkurs z majetku patřícího do konkursní podstaty. Tím podle dovolatelky porušila ustanovení § 20 a § 28 ZKV a získala bezdůvodné obohacení z neplatného právního úkonu (§ 39 obč. zák.), konkrétně z neplatných smluv o postoupení pohledávek, jež je povinna ve smyslu § 451 odst. 2 obč. zák. vydat do konkursní podstaty úpadkyně. K tomu dovolatelka dodává, že režimu konkursu se musí podřídit i oddělení věřitelé (tak, že své pohledávky přihlásí do konkursu a v přihlášce uplatní právo na oddělené uspokojení).

Za nesprávný má dovolatelka též názor odvolacího soudu, že správce konkursní podstaty úpadce měl žalovanou vyzvat k plnění do konkursní podstaty postupem podle § 27 odst. 5 ZKV.

Žalovaná není třetí osobou, která poskytla svůj majetek k zajištění pohledávky vůči úpadkyni, nýbrž věřitelkou úpadkyně.

A konečně, dovolací důvod dle § 241a odst. 3 o. s. ř. vztahuje dovolatelka k závěru odvolacího soudu, že žalovaná poskytla majetek k zajištění pohledávky vůči úpadci.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozsudek odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Úvodem Nejvyšší soud poznamenává, že předmětný spor není sporem vyvolaným konkursem (to, že k jeho projednání jsou v prvním stupni věcně příslušné krajské soudy, je však i pro dovolací řízení v této věci závazně určeno usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 4. 2004, č. j. Ncp 230/2004-44), takže rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení neplyne z ustanovení § 432 odst. 1 insolvenčního zákona (srov. k tomu též důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3375/2010, uveřejněného pod číslem 41/2001 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), nýbrž z bodu 12., části první, článku II. zákona č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Rozhodným je tudíž občanský soudní řád ve znění účinném do 30. 6. 2009.

Dovolání v této věci je přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř.

Nejvyšší soud se – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval nejprve existencí dovolacího důvodu dle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval. V mezích dovolacího důvodu dle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. tedy dovolací soud zkoumá, zda právní posouzení věci obstojí na základě v řízení učiněných skutkových závěrů, bez zřetele k tomu, že tyto skutkové závěry jsou rovněž zpochybněny prostřednictvím dovolacího důvodu dle ustanovení § 241a odst. 3 o. s. ř. (srov. shodně např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2004, sp. zn. 29 Odo 268/2003, uveřejněného pod číslem 19/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Podle ustanovení § 27 odst. 5 ZKV osoby, jejichž věci, práva nebo pohledávky zajišťují pohledávky (§

28) vůči úpadci, správce vyzve, aby do 30 dnů vyplatily ve prospěch konkursní podstaty zajištěné pohledávky nebo aby ve stejné lhůtě složily cenu věci, práva nebo pohledávky, jimiž je pohledávka zajištěna. Nevyplatí-li uvedené osoby zajištěnou pohledávku nebo nesloží-li cenu věci, práva nebo pohledávky, zapíše správce věc, právo nebo pohledávku do soupisu podstaty (§ 18). Věci, které zajišťují pohledávky oddělených věřitelů, lze zpeněžit ve veřejné dražbě. Ustanovení tohoto odstavce neplatí, jde-li o ručitele včetně bankovní záruky a zvláštních případů ručení (např. směnečné rukojemství, záruky poskytnuté věřitelem na zajištění celního dluhu).

Dle ustanovení § 28 odst. 1 ZKV věřitelé pohledávek, které byly zajištěny zástavním právem, zadržovacím právem, omezením převodu nemovitosti, převodem práva dle § 553 občanského zákoníku nebo postoupením pohledávky dle § 554 obč. zák. (dále jen „oddělení věřitelé“), mají právo, aby jejich pohledávka byla uspokojena ze zpeněžení věci, práva nebo pohledávky, jimiž byla zajištěna.
V této podobě (pro věc rozhodné) platila citovaná ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání již v době prohlášení konkursu na majetek úpadkyně (k 11. 6. 2001, tedy naposledy ve znění zákona č. 120/2001 Sb.) a do 1. 1. 2008 (kdy byl zákon o konkursu a vyrovnání zrušen insolvenčním zákonem) změn nedoznala.

Ustanovení § 554 obč. zák. pak určuje, že pohledávku lze zajistit i postoupením pohledávky dlužníka nebo pohledávky třetí osoby.

Také toto ustanovení občanského zákoníku nedoznalo od prohlášení konkursu na majetek úpadkyně změn.

Právní posouzení věci odvolacím soudem je nesprávné již s ohledem na způsob, jakým vykládá § 27 odst. 5 a § 28 odst. 1 ZKV.

Výše citované ustanovení § 28 odst. 1 ZKV počítá se zajišťovacím postoupením pohledávky s účinností od 1. 6. 1996, po novele provedené zákonem č. 94/1996 Sb. V důvodové zprávě k vládnímu návrhu této novely, projednávané Poslaneckou Sněmovnou v jejím prvním volebním období 1993 – 1996 jako tisk č. 1976, se k tomuto ustanovení (v navrženém znění, jež do přijetí změn nedoznalo) toliko uvádí, že „vznik práva na oddělené uspokojení je napříště vázán i na zajištění převodem práva (§ 553 obč. zák.) a na zajištění postoupením pohledávky (§554 obč. zák.)“.

Ustanovení § 28 odst. 1 ZKV přiznává těmto věřitelům pouze postavení oddělených věřitelů dlužníka; nejsou považováni za majitele („vlastníka“) pohledávky převedené na ně zajišťovacím postoupením pohledávky. Přitom nečiní rozdílu mezi věřiteli, jejichž zajištěná pohledávka se stala splatnou až prohlášením konkursu na majetek dlužníka, a věřiteli, jejichž zajištěná pohledávka se stala splatnou ještě před prohlášením konkursu (nezanikla splněním a rozvazovací podmínka tak nenastala).

Je přitom zjevné, že kdyby se věřitelovo „vlastnictví“ pohledávky, kterou věřitel nabyl zajišťovacím postoupení pohledávky, vskutku stalo „nepodmíněným“ v pravém smyslu tohoto slova (tedy „vlastnictvím“, jež není omezeno závazkem převést pohledávku zpět na dlužníka) ještě před prohlášením konkursu na majetek dlužníka, nebylo by důvodu zacházet s takovým věřitelem jako s osobou, jejíž postavení je (potud, že není pokládán za majitele pohledávky) srovnatelné s postavením věřitele zástavního.

Z dikce § 28 odst. 1 ZKV se nadto podává, že předpokladem, bez kterého není možné o jeho aplikaci vůbec uvažovat, je, že pohledávka takto zajištěného (odděleného) věřitele dosud existuje (že nezanikla).

Ve skutkové rovině se v posuzované věci řeší případ, kdy se dlužnice ocitla v prodlení s úhradou

pohledávky zajištěné zajišťovacím postoupením pohledávky ještě před prohlášením konkursu na její majetek. Platné trvání zajišťovacího postoupení pohledávky zakládá věřiteli (žalované) i v takovém případě (jak vysvětleno výše) jen právo přihlásit svou pohledávku vůči dlužnici do konkursu vedeného na její majetek jako zajištěnou (s právem na oddělené uspokojení z výtěžku zpeněžení zajištění).

Správce konkursní podstaty úpadkyně má oproti tomu právo tento majetek (postoupené pohledávky) sepsat do konkursní podstaty jako vlastnictví úpadkyně.

Jinak řečeno, i v případě že se pohledávka zajištěná zajišťovacím postoupením pohledávky stala splatnou před prohlášením konkursu na majetek dlužníka, ale zajištění ke dni prohlášení konkursu trvá (nebylo vypořádáno způsobem předvídaným ve smlouvě), sepíše správce konkursní podstaty pohledávku postoupenou zajištěnému věřiteli do konkursní podstaty jako majetek („vlastnictví“) úpadce; postup podle § 27 odst. 5 ZKV nepřichází v úvahu (ten platí jen pro případ osob, jejichž věci, práva nebo pohledávky sice zajišťují pohledávky vůči úpadci, které však současně nejsou věřiteli těchto pohledávek (oddělenými věřiteli ve smyslu § 28 odst. 1 ZKV). Zajištěný věřitel má pouze právo přihlásit svou pohledávku do konkursu vedeného na majetek dlužníka jako zajištěnou (s právem na oddělené uspokojení z výtěžku zpeněžení zajištění).

Srov. k tomu v obdobných souvislostech u zajišťovacího převodu práva např. rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 15. 10. 2008, sp. zn. 31 Odo 495/2006, uveřejněný pod číslem 45/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

V rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2009, sp. zn. 31 Cdo 1328/2007, uveřejněném pod číslem 61/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek dále Nejvyšší soud uzavřel, že:

> 1) Smlouvou o postoupení pohledávky dochází ke změně v osobě věřitele, aniž došlo ke změně v obsahu závazku. Není-li ve smlouvě o postoupení pohledávky dohodnuto jinak, dochází ke změně osoby věřitele již uzavřením smlouvy, bez ohledu na to, zda postupitel postoupení pohledávky dlužníkovi oznámil, popřípadě postupník postoupení pohledávky dlužníkovi prokázal; možnost dlužníka přivodit zánik svého dluhu vůči dosavadnímu věřiteli (§ 526 odst. 1, věta druhá, zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku) tím není dotčena.
>
> 2) Ke změně v osobě věřitele přitom může dojít jen na základě platné smlouvy o postoupení pohledávky, kdy nový věřitel (postupník) nabývá nejen postupovanou pohledávku, ale spolu s ní též aktivní věcnou legitimaci k jejímu uplatnění a úplnému výkonu.
>
> 3) Otázka platnosti smlouvy o postoupení pohledávky je nerozhodná z hlediska účinku splnění dluhu postupníkovi, oznámí-li dlužníku postoupení pohledávky postupitel. V takovém případě dlužník není oprávněn dožadovat se prokázání smlouvy o postoupení pohledávky a jeho závazek zaniká splněním postupníkovi, i když smlouva o postoupení pohledávky neexistuje (z jakéhokoliv důvodu).
>
> 4) Účelem ustanovení § 526 odst. 1, věty druhé, a odst. 2 obč. zák. je ochrana dlužníka, který plnil svůj závazek osobě (postupiteli nebo postupníku), jež podle hmotného práva nebyla v době plnění věřitelem pohledávky, například proto, že smlouva o jejím postoupení nebyla platná. Oznámení postupitele dlužníkovi o tom, že došlo k postoupení pohledávky, je právní skutečností, se kterou právo pojí vznik povinnosti dlužníka plnit postupníkovi.
>
> 5) Oznámením o postoupení pohledávky, adresovaným dlužníku, vyvolá postupitel změnu osoby oprávněné přijmout plnění a také na sebe bere riziko vyplývající z toho, že i v případě

neplatnosti (nebo dokonce neexistence) smlouvy o postoupení pohledávky splní dlužník dluh třetí osobě (postupníku) s účinky i pro postupitele. Samotným postoupením pohledávky však nedochází k jiné změně závazku, než v osobě věřitele, a v případě, že smlouva byla neplatná, dochází k tomu, že k věřiteli přistupuje další osoba oprávněná přijmout plnění s účinky i pro (původního) věřitele.

6) Ve vztahu mezi postupníkem a dlužníkem není platnost postoupení právně významná. Oznámí-li tedy postupitel dlužníku, že pohledávku postoupil postupníku, vyvolá tento notifikační úkon zamýšlené právní důsledky (týkající se osoby oprávněné přijmout plnění) i tehdy, jestliže k postoupení vůbec nedošlo, nebo byla-li smlouva o postoupení pohledávky neplatná.

7) Pro dlužníka je podstatné, zda postupovaná pohledávka existuje (proto jsou mu zachovány námitky proti pohledávce, které mohl uplatnit v době postoupení), není však jeho věcí, kdo pohledávku vymáhá; dluh má splnit podle pokynů věřitele.

8) Otázku, zda pohledávka byla skutečně postoupena a zda postoupení bylo platné, lze řešit jen ve sporu mezi postupitelem a postupníkem. Proto také nemusí postupitel dlužníkovi prokazovat, že k postoupení došlo (§ 526 odst. 2 obč. zák.); pro vztah mezi dlužníkem a postupníkem je to totiž lhostejné.

9) Není-li podle hmotného práva pro určení osoby, která je v důsledku postoupení pohledávky a následné notifikace věřitele dlužníkovi oprávněna přijmout plnění s účinky pro splnění dluhu, rozhodné, zda smlouva o postoupení byla platná a zda k ní opravdu došlo, pak tato okolnost nemůže být významná ani v soudním řízení. Námitka neplatnosti postupní smlouvy tak s výjimkou případů uvedených v § 525 obč. zák., eventuálně případů, ve kterých by dlužník prokázal, že postoupení pohledávky mělo za následek změnu (zhoršení) jeho právního postavení, dlužníkovi vůči postupníku nepřísluší.

Ze skutkových reálií dané věci se podává, že postoupení pohledávky oznámila pozdější úpadkyně (jako postupitel) svým dlužníkům, kterým se v takovém případě uzavřela námitka neplatnosti postupních smluv (včetně možnosti zkoumání jejich obsahu).

Do doby, než správce konkursní podstaty postupitele oznámí dlužníku postoupené pohledávky, že v důsledku prohlášení konkursu na majetek postupitele již má (vzhledem k režimu § 28 odst. 1 ZKV) poskytnout plnění do konkursní podstaty, nebo do doby, než se o tom dlužník postoupené pohledávky prokazatelně dozví jinak, se takový dlužník zprostí povinnosti k úhradě postoupené pohledávky i tím, že ji zaplatí postupníku (věřiteli zajištěnému zajišťovacím postoupením pohledávky). Zajištěný věřitel (postupník) však (opět vzhledem § 28 odst. 1 ZKV) není oprávněn si částku, kterou na úhradu zajištěné pohledávky takto obdržel, ponechat a je povinen ji vydat (vrátit) do konkursní podstaty úpadce (postupitele).

Pohledávku zajištěnou zajišťovacím postoupením pohledávky, která takovým „plněním“ nezanikla, pak v případě, že ji chce za trvání konkursu uspokojit z takového zajištění, musí zajištěný věřitel přihlásit do konkursu vedeného na majetek úpadce podle § 20 a násl. ZKV a v přihlášce musí uplatnit právo na oddělené uspokojení ze zajišťovacího postoupení pohledávky (§ 28 odst. 1 ZKV).

Pro vymáhání úpadcovy pohledávky vzniklé tím, že zajištěný věřitel nevydal plnění poskytnuté mu po prohlášení konkursu dlužníkem pohledávky postoupené jako zajištění, také není určující její soupis v konkursní podstatě. V rozsudku ze dne 28. 4. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1786/2009, dostupném na webových stránkách Nejvyššího soudu (na nějž Nejvyšší soud v podrobnostech odkazuje) k tomu Nejvyšší soud vysvětlil, že u úpadcových pohledávek za jeho dlužníky jen z toho, že nebyl doložen

jejich soupis v konkursní podstatě úpadce, bez dalšího neplyne, že by správce konkursní podstaty nebyl již na základě účinků obsažených v § 14 odst. 1 písm. a) ZKV oprávněn s nimi nakládat tak, že jejich úhradu do konkursní podstaty bude soudně či jinak vymáhat vůči úpadcovým dlužníkům.

Zbývá dodat, že odvolací soud při svých úvahách též pominul význam probíhajícího sporu o určení neúčinnosti právního úkonu a vydání shodné částky do konkursní podstaty z tohoto titulu. Ve světle závěrů obsažených v rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. 31 Cdo 365/2009, uveřejněném pod číslem 68/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, totiž nelze vyloučit, že pro toto (podle spisové značky později zahájené) řízení vytváří ono řízení ve věci vedené u Krajského soudu v Ústí nad Labem pod sp. zn. 43 Cm 13/2003 překážku věci zahájené (vzhledem k absenci skutkových podkladů nemohl dovolací soud tuto otázku postavit najisto sám).

Právní posouzení věci odvolacím soudem tudíž správné není.

Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil včetně závislých výroků o nákladech řízení a vrátil věc odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 a 3 o. s. ř.).